

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційне дослідження Петришин Неоніли Євгеніївни
на тему: «Інтерпретація екологічних проблем у
сучасному католицизмі: філософсько-релігієзнавчий аналіз»,
подане на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук
за спеціальністю 09.00.11 – релігієзнавство

Актуальність дисертаційного дослідження Петришин Неоніли Євгеніївни зумовлена зростаючим загостренням проблем у системі «людина – природа», наслідком яких стала глобальна екологічна криза, що поставила під загрозу існування не лише навколишнього середовища, а й людства. У сучасних умовах при виробленні шляхів вирішення екологічних проблем акцентується увага не лише на раціональному природокористуванні, контролі за технологіями та прийнятті законів, спрямованих на захист довкілля, а й на формуванні нового типу відношення людини до природи, на необхідності світоглядних трансформацій. Зважаючи на це, важливим чинником подолання окреслених проблем, як зауважує дисертантка, є християнські цінності. Відтак, дисертація Петришин Н. Є. є безсумнівно актуальною і своєчасною.

Доцільність дослідження інтерпретації екологічних проблем у сучасному католицизмі обумовлена тим, що Католицька Церква активно долучається до осмислення та пошуку шляхів подолання екологічної кризи. Вона була однією із перших релігійних інституцій, що відреагувала на проблеми глобалізованого світу, надаючи важливого значення саме екологічній проблематиці, про що свідчать численні енцикліки, звернення її очільників, зокрема Павла VI, Івана Павла II, Бенедикта XVI, Франциска, а також "Компендіум соціальної доктрини Католицької Церкви", Катехизм Католицької Церкви, документ Синоду єпископів "Про справедливість у світі".

Важливість теми дисертаційної роботи зумовлена насамперед необхідністю актуалізації зміни ціннісних парадигм людства, подолання

споживацько-утилітарного ставлення до природи, застосування аксіологічного підходу до неї. Значним потенціалом для втілення зазначених завдань володіє Католицька Церква, оскільки вона має значний вплив на формування суспільної свідомості, зокрема й екологічної. Таким чином, філософсько-релігійознавчий аналіз інтерпретації екологічних проблем у сучасному католицизмі є обґрунтованим та суспільно значущим.

Структура дисертації, яка складається із вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу та загальних висновків, зумовлена логікою дослідження. Це дало можливість дисертантці дослідити низку важливих питань, розв'язання яких передбачене метою та завданнями дисертаційної роботи. Заслужують на позитивну оцінку чітке визначення об'єкту та предмету дослідження, виразне формулювання завдань, на основі яких побудовані положення новизни, що виносяться на захист.

У своєму дослідженні Петришин Н. Є. детально проаналізувала концептуальні підходи до осмислення екологічних проблем у вченні Католицької Церкви, їх розуміння в сучасній католицькій теології (неотомізмі, неоавгустиніанстві, християнському екзистенціалізмі та еволюціонізмі), згідно з якою, екологічна криза детермінується відходом людини від свого призначення – бути у єдності з Богом. Католицькі теологи вважають, що однією з основних причин виникнення глобальних екологічних проблем є антропогенний чинник, передусім захоплення науковими досягненнями та їх безвідповідальне використання.

Цікавим є розгляд у роботі філософії дару або донації, що зосереджується на розумінні навколишнього середовища як дару, приймаючи котрий людина повинна натомість дарувати любов, жити з відчуттям вдячності за те, що їй дано Богом, що співзвучно з православною концепцією «євхаристійного способу життя».

Дослідницею розглянуто концепцію екологічного катастрофізму, згідно з якою через негативний вплив людини на довкілля вона сама опинилася під загрозою зникнення, що вимагає негайних дій, насамперед зміни

світоглядних орієнтацій. Саме на такому аспекті вирішення екологічних проблем наголошує сучасний католицизм.

Важливим для вивчення окресленої теми є аналіз екологічної кризи в контексті рішень II Ватиканського собору, на якому було започатковано розгляд актуальних суспільних проблем, акцентовано увагу людства на причинах виникнення екологічної кризи, що полягають передусім у безвідповідальному використанні матеріальних благ, природних ресурсів.

Особливо цінним є дослідження Неонілою Євгеніївною шляхів вирішення та нейтралізації екологічних проблем, які пропонує Католицька Церква, що передбачають світоглядні трансформації, формування «екології людини». У цьому контексті заслуговує на позитивну оцінку звернення до проблем біоетики, яка наголошує на цінності життя, на етичній складовій використання наукових досягнень. Петришин Н. Є. зауважує, що вберегти людину від самознищення може лише відповідальне, моральне ставлення до всіх форм життя.

На особливу увагу заслуговує підрозділ 3.3 «Екологічні проблеми сучасності у Соціальному вченні та діяльності Української Греко-Католицької Церкви», оскільки Українська Греко-Католицька Церква переймається проблемами екології та активно долучається до їх подолання. Підтвердженням цього є створення в її структурі окремої інституції – Бюро Української Греко-Католицької Церкви з питань екології, що сприяє екологічному вихованню та підвищенню рівня екологічної культури українців.

Слушними є висновки дисертантки про те, що віровчення Католицької Церкви має значний потенціал для формування екологічної свідомості, а її діяльність може стати духовним підґрунтям для вирішення екологічних проблем. Неонілою Євгеніївною проведена ґрунтовна дослідницька робота, про що свідчить значна кількість опрацьованої літератури, слід зауважити, що автор використовує значну кількість джерел іноземною мовою.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Петришин Н. Є., необхідно зазначити, що воно не позбавлене певних недоліків. А тому хочемо висловити декілька зауважень і побажань, що могли б удосконалити роботу.

1. На наш погляд, виклад матеріалу у підрозділі 1.1 «Проблеми екології як об'єкт філософсько-релігійнознавчого аналізу» є недостатньо структурованим. Необхідно було подати розгляд екологічних проблем у такій послідовності: філософське – релігійне – католицьке тлумачення, ґрунтуючись на категоріях діалектики «загальне – одиничне – особливе».

2. У підрозділі 1.2 «Концептуалізація екологічного вчення у сучасній католицькій теології» Неоніла Євгеніївна досить детально проаналізувала концептуальні підходи щодо осмислення екологічних проблем, а власне методологічні основи дисертаційного дослідження є дещо невизначеними. Варто було б більше зосередитися на принципах та методах, що застосовувалися під час дослідження окресленої проблематики.

3. У дисертаційній роботі здійснено ґрунтовний аналіз віровчення сучасного католицизму, документів, енциклік, що, безперечно, сприяє формуванню екологічної свідомості. Проте дисертантка недостатньо уваги приділила розкриттю екологічної складової соціальної діяльності Католицької Церкви, що допомогло б показати як віроповчальні принципи та настанови реалізуються на практиці.

4. У тексті роботи зустрічаються стилістичні огріхи й недоречності, граматичні помилки.

Проте висловлені побажання та зауваження не применшують цінність дисертаційного дослідження і мають переважно рекомендаційний характер для подальшої наукової роботи.

Автореферат відповідає змісту дисертації. Дослідження має достатню апробацію, що відображено у 4 статтях у фахових виданнях, затверджених ДАК МОН України, 1 – в іноземному науковому виданні, 10 тезах виступів на наукових конференціях.

Отже, на основі вищезазначеного, вважаємо, що дисертаційне дослідження Петришин Неоніли Євгеніївни «Інтерпретація екологічних проблем у сучасному католицизмі: філософсько-релігієзнавчий аналіз» виконане на належному теоретико-методологічному рівні, відповідає пунктам 11, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року за № 567, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.11 – релігієзнавство.

Офіційний опонент:

кандидат філософських наук,
старший викладач кафедри суспільних наук
Житомирського національного
агроекологічного університету

В. В. Мельничук